

Information.dk
Printvenlig version

BILAG	38
CHRISTIAN HARLANG	

Bilags nr. skal ændres!

Danske soldater hæmmes af politisk uklarhed

Udsendte danske soldater bliver handlingslammede af restriktioner hjemmefra, og der er en reel risiko for, at de ignorerer reglerne, eller at restriktionerne ligefrem kan føre til flere krigsforbrydelser, konstaterer ny afhandling om dansk forsvarspolitik. Årsagen er en manglende overordnet politisk vilje til at forholde sig til krigens problematiske sider

Skrevet af: Tobias Havmand
Oprettet 12/09/2012 - 20:25

En dansk officer tilkendegiver, at han er parat til at udsende falske rapporter for at kunne gennemføre sine militære opgaver; en anden officer antyder, at risikoen for at blive straffet vil afholde ham fra at udføre opgaverne på slagmarken; en tredje officer tilkendegiver, at han nærmest betragter sine politiske foresatte som en slags fjende.

En ny dansk ph.d.-afhandling baseret på seks års forskning konkluderer, at frygten for at regler og forbehold i krigsførelsen, der gradvist er blevet indført i løbet af ti års aktiv dansk krig, i dag er så hæmmende, at danske soldaters muligheder for at gennemføre deres opgaver er alvorligt handicappet.

Samtidig betyder den danske indstilling, at risikoen for ikke at kunne gribe ind over for krigsforbrydelser er stigende, lyder konklusionen i den opsigtsvækkende ny afhandling, der gennemgår nyere tids aktivistiske danske forsvarspolitik.

Ph.d.-afhandlingen, som er skrevet af Robert Petersen ved Roskilde Universitet, konkluderer, at danske soldater i løbet af indsatserne i Afghanistan og Irak er gået fra at være novicer til langt dygtigere soldater – men også, at modsætningen mellem at skulle leve op til restriktioner og samtidig udføre kampopgaver i stigende grad har stillet soldaterne i et umuligt dilemma.

»Bagsiden af medaljen bestod i, at de mange restriktioner kunne føre til frustrationer og handlingslammelse i Forsvaret. I værste fald til en undergravning af den politiske kontrol, fordi løsningen af de militære opgaver ikke længere kunne lade sig gøre,« skriver Robert Petersen om den lammelse, der ifølge ham har bredt sig i de seneste år. Han fortsætter:

»En af de ironiske konsekvenser er, at det faktisk øger risikoen for krigsforbrydelser – både fordi grænserne for at handle er blevet så snævre, at danske soldater lettere kan risikere at træde ved siden af, men også fordi danske soldater kan blive underlagt så hårde restriktioner, at de ikke længere kan handle selv når, de ser andre begå forbrydelser.«

Robert Petersens ph.d. er en af de grundigste gennemgange af en aktivistisk dansk forsvarspolitik de seneste ti år og resultatet af syv års forskning og interview med både forsvarschefer, officerer, politikere og almindelige soldater. Han konstaterer, at »Forsvarets effektivitet fra omkring 2010-2011 begyndte at falde igen« som konsekvens af restriktionerne for, hvornår man må tage fanger, hvornår man må gøre brug af magtanvendelse og det bureaukratiske apparat omkring beslutningsprocesser, godkendelser og afrapportering.

Principielle spørgsmål

Auditørkorpset fører i øjeblikket to Afghanistan-relaterede sager mod danske soldater. I sidste uge blev en officer frikendt for grov pligtforsømmelse, fordi han havde sendt en deling ind i et hus, hvor en soldat efterfølgende blev dræbt. Senere på efteråret skal der føres sag mod en anden officer, der beordrede en gruppe, som senere viste sig at være civile, dræbt, hvoraf mindst én blev dræbt.

Samtidig har medierne i de seneste år afdækket, at fangehåndtering er blevet et af de helt alvorlige dilemmaer i den danske krigsførelse. Efter Informations afdækninger af, at omfanget af fangemishandling og det danske medansvar har været langt mere omfattende i både Irak og Afghanistan end indrømmet af politikerne, skal en regeringsnedsat kommission i de kommende år undersøge spørgsmålet. Men i stedet for en aktiv politisk stillingtagen til, hvordan Danmark kan være med til at sikre forholdene for de fanger, som det er umuligt at undgå at tage i en krig, har afsløringerne ført til, at Danmark i dag i videst muligt omfang søger at undgå enhver involvering i tilfangetagelser.

I forrige uge kunne Information således fortælle, hvordan de danske styrker i Afghanistan er kommet i vildrede over, hvad de skal stille op med en afghansk fange, som de mod vanlig praksis har taget til fange, men ikke kan udlevere til de afghanske myndigheder. Udleveringerne er nemlig blevet suspenderet af forsvarsminister Nick Hækkerup (S) efter rapporter om omfattende tortur i de afghanske fængsler.

Undgår engagement

Robert Petersen forklarer, at det praktiske resultat af de forskellige restriktioner ikke nødvendigvis er en mere human krig, men at soldater enten undgår at følge reglerne eller helt undgår at engagere sig.

»Mitt indtryk er, at der er mange frustrerede soldater. Jeg interviewede blandt andet en soldat, som gav udtryk for, at der findes to typer soldater i Afghanistan; dem, der bøjer sig for reglerne og dem, der bøjer reglerne. Restriktionerne på magtanvendelse i Afghanistan er jo ofte fornuftige og logiske, når man udarbejder dem, men man vil stadig have dem til at bekæmpe Taleban, så man placerer danske soldater i nogle meget selvmodsigende situationer, hvor de skal kæmpe inden for nogle meget snævre rammer, som i realiteten kan betyde, at de ikke må gøre noget som helst,« forklarer Robert Pedersen, der i sin afhandling lister en række tilfælde op, hvor udsendte officerer decideret har givet udtryk for, at de ikke følger reglerne.

»Mange officerer giver udtryk for en åbenlys mistillid til den politiske ledelse og de restriktioner, de bliver pålagt fra den kant. Det ville være en alvorlig fejl at skyde budbringerne og antage, at der må være noget galt med de udsendte soldater eller med kulturen i Forsvaret. Ikke desto mindre må dette faktisk siges at være en krise for den demokratiske kontrol«, skriver han og uddyber over for Information, hvad konsekvenserne kan blive:

»Det kan føre til handlingslammelse: Soldater, der bare gør det, de skal gøre eller laver det, man kalder search and avoid-patroljer, der kører ud, parkerer på en bakketop og foregiver at undersøge landsbyer, mens de i praksis ikke rører sig ud af stedet. Eller standing patrols, hvor man tager hen et sted, hvor man er sikker på, at Taleban ikke opholder sig,« forklarer han, mens han advarer mod en anden risiko, nemlig at soldater undlader at skride ind i situationer, hvor befolkningen er truet, fordi de er usikre på deres mandat.

»Det kan skabe paralleller til Jugoslavien, hvor danske soldater under FN blev udstyret med våben, men i praksis ikke kunne bruge dem, fordi de var underlagt et fredsbevarende FN-mandat med striber af restriktioner, så de, selv hvis de oplevede civile blive skudt ned foran sig, ikke måtte gribe ind.«

Fravær i forsvarskommission

Problemet skyldes ikke nødvendigvis regelsættet i sig selv, som er en forudsætning for internationalt engagement, men snarere, at man ifølge Robert Petersen fra de danske myndigheders side ikke har ønsket en offentlig debat om, hvad det at føre krig indebærer. Reglerne findes specificeret i operative 'rules of engagement' udsendt til soldaterne, mens den principielle debat er fraværende i politiske dokumenter om de danske indsatser.

»Brug af jura på slagmarken kan derfor blive til et skjold for politikerne og en måde for dem at slippe for at tage stilling til, hvorvidt en handling var rigtig eller forkert,« konstaterer Robert Pedersen i afhandlingen, hvor han anklager politikerne for at skyde ansvaret fra sig.

»Oftentimes bliver man klogere af at se, hvad man ikke forholder sig til, Der er aldrig blevet skrevet noget officielt om fangeproblematikken i for eksempel Forsvarskommissions rapport fra 2008, som er den politiske kulegravning af forsvarspolitikken. Det illustrerer, hvor alvorligt problemet er. Det er jo en kæmpe stor problematik, som strækker sig over flere forskellige operationer, og som man ikke forholder sig til. Man aner ikke, hvad man skal stille op med det. Det er omvendt proportionelt med hvor stor betydning, det har.«

Mangler demokratisk kontrol

I dag er Forsvaret i færd med at aftrappe den operationelle indsats, men den danske forsvarsstrategi er i de seneste femten år i stigende grad blevet omstillet til internationale indsatser, og ifølge Robert Petersen er de afgørende spørgsmål stadig uafklarede – på trods af at Danmark med en vis sandsynlighed igen vil blive konfronteret med problematikken.

»Der findes en juridisk gråzone for, hvad vores soldater må, som bliver større og større, jo længere vi bevæger os ud i internationale operationer, og som er et problem i forhold til demokratisk kontrol af operationerne. Det er i udpræget grad en national opgave, men den demokratiske kontrol bliver i stigende grad presset af, at mange af de opgaver, vi sender vores styrker ud på, er internationale opgaver, hvor jurisdiktionen er usikker.«

Resultatet af de manglende debatter, og at Folketingets viden og mulighed for at påvirke de internationale operationer efter rapportens konklusioner både er »overfladisk« og »svækket«, er, at man risikerer at miste selve den 'demokratiske kontrol' med operationerne, og at der opstår en modsætning mellem det, vi ønsker at foretage os ude i verden, og det vi rent faktisk gør.

»Da de danske indsatser blev indledt for ti år siden var der ganske få regler på det her område og de var temmelig uklare, man havde ikke forudset at tage fanger eller at blive en besættelsesmagt. Efterhånden begyndte man at pålægge dem flere og flere regler, men problemet var, at de regler blev oplevet som så byrdefulde og svære at implementere, at man i praksis gjorde, hvad man kunne for at undgå at implementere dem,« advarer Robert Petersen, der frygter, at forbindelsen mellem folkestyrets intentioner og militærets praksis forsvinder.»Det er meget alvorligt, hvis konsekvensen af restriktionerne i Afghanistan bliver, at de beslutninger, man træffer herhjemme er ligegyldige, fordi de ikke kan anvendes i praksis. At soldaterne siger, vi kan lige så godt gøre det, vi selv mener er det rigtige. Det kan i værste fald betyde, at man får soldater, som mister respekten for den demokratiske kontrol, og det er selvsagt et stort problem.«

Kilde: <http://www.information.dk/310835>